

Demissionair minister van Energie en Klimaat
R.A.A. Jetten
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC DEN HAAG

Postbus 16001
3500 DA Utrecht

Bezoekadres:
Kleinesingel 1-3
3572 CG Utrecht

030 888 38 88
info@mensenrechten.nl
www.mensenrechten.nl

Onderwerp
Reactie internetconsultatie
concept Klimaatplan en INEK

Uw brief van
.
Uw kenmerk

Datum
11 januari 2024
Ons kenmerk
2024/003/VZ/PC

Geachte demissionair minister Jetten,

Het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College) heeft met belangstelling kennisgenomen van de contouren voor het concept Klimaatplan 2024 (hierna: Klimaatplan) en het concept update Integraal Nationaal Plan Energie en Klimaat 2021-2030 (hierna: INEK) die op 1 december 2023 in consultatie zijn gegaan. Met het concept Klimaatplan zal uitvoering worden gegeven aan de belangrijkste thema's van het klimaatbeleid voor de komende tien jaar voor Nederland. Middels de contourenbrief geeft het kabinet hier notie van.

Het College juicht toe dat de minister bezig is met het ontwikkelen van een toekomstvisie voor het Nederlandse klimaatbeleid. Het College wil in deze reactie benadrukken dat bij het opstellen van het Klimaatplan mensenrechten als een van de uitgangspunten moeten worden genomen, zowel in de vormgeving van het beleidsproces, als bij de inhoud en de uitvoering van het beleid. In deze brief benoemt daarom het College enkele algemene aandachtspunten en uitgangspunten voor een klimaatbeleid in lijn met de rechten van de mens.

Expliciteer de link tussen het klimaatbeleid en mensenrechten

De opgave van de klimaatcrisis en de energietransitie raakt aan verschillende mensenrechten. Het gaat om sociale, economische en culturele rechten, en om burger- en politieke rechten, van zowel huidige als toekomstige generaties, bijvoorbeeld het recht op gezondheid en het recht op gelijke behandeling en non-discriminatie. Enerzijds gaat het om het realiseren van een leefomgeving met een minimale inbreuk op de gezondheid van mensen door een zo groen mogelijke industrie en economie, en anderzijds moet worden verzekerd dat mensen in kwetsbare posities mee kunnen komen in de energietransitie door het eerlijk verdelen van lasten. Bij beleid waarbij woningen van het gas af moeten, zijn ook het recht op eigendom en het recht op een persoonlijke levenssfeer in het geding. Ook het (nog) niet bindende recht op een schone, gezonde en duurzame leefomgeving, zoals dit recentelijk erkend is door de

Verenigde Naties, onderstreept de inherente link tussen klimaatbeleid en mensenrechten.

In het Klimaatplan wordt weliswaar gesproken over een eerlijke verdeling van middelen, het belang van distributieve en procedurele rechtvaardigheid en het belang van het betrekken van inwoners daarbij (participatie), maar het College mist een expliciete en concrete verwijzing naar mensenrechten. Mensenrechten zijn verweven met ieder vraagstuk rondom het klimaat, of het gaat om het verwezenlijken van groene en veilige woningen of het realiseren van een eerlijke transitie naar een duurzame industrie.

Uitgangspunten voor een mensenrechtenbenadering bij het Klimaatbeleid

Mensenrechten leggen verplichtingen op aan overheden. Zo zijn overheden verplicht om maatregelen te nemen tegen (de gevolgen van) klimaatverandering en zich te onthouden van maatregelen die bijdragen aan een verdere verslechtering van de leefomgeving. De overheid heeft daarbij ook een rol om bedrijven en individuen te sturen in de goede richting. Voor wat betreft procedurele verplichtingen, gaat het onder andere om het recht op informatie, het recht op participatie en het recht op rechtsbescherming. Dit houdt in dat de overheid burgers moet betrekken bij het maken van beleid, zowel bij het ontwerp als bij de uitvoering van beleid, en hen moet consulteren.

Mensenrechten vereisen ook dat de overheid zich moet weerhouden van onnodige inmengingen (negatieve verplichtingen). De meeste mensenrechten zijn echter niet absoluut, en kunnen beperkt worden. Soms zal de beperking van het ene recht ook nodig zijn voor de bescherming van het andere recht. Denk bijvoorbeeld aan een vervuilende fabriek. Enerzijds speelt daarbij het recht op arbeid, anderzijds het recht op gezondheid.

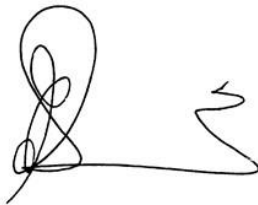
Beperkingen zijn aan – soms zeer strikte – voorwaarden gebonden: een legitiem doel moet worden gediend (bijvoorbeeld de volksgezondheid), en de maatregel dient geschikt, noodzakelijk en proportioneel te zijn ten opzichte van dit doel. Bij het maken van een belangenafweging heeft de overheid veelal een zekere beoordelingsruimte. Maar of het nu om regelgeving, beleid of beslissingen in individuele gevallen gaat, deze belangenafweging dient zorgvuldig te gebeuren, kenbaar te zijn en de kern van mensenrechten te beschermen. In het bijzonder dient aandacht uit te gaan naar personen in kwetsbare situaties, wat tevens erkend wordt in het Klimaatplan.

De bescherming en realisatie van mensenrechten vergt daarnaast ook de inzet van de overheid om schendingen van mensenrechten te voorkomen en verergering ervan tegen te gaan (positieve verplichtingen). Soms gaat het daarbij om een resultaatsverplichting, maar veelal om een inspanningsverplichting. Evenwel is het uitgangspunt om zo voortvarend en effectief mogelijk te streven naar de volledige verwezenlijking van mensenrechten (progressieve realisatie). Zo impliceert het overstroomden van een huis als gevolg van klimaatverandering nog niet onmiddellijk een schending van het recht op privéleven en huisvesting. Maar wordt wel verwacht dat de overheid maatregelen neemt om deze gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen. Voor de huidige samenleving is het noodzakelijk om een circulaire en duurzame maatschappij te realiseren, ter voorkoming van verdere achteruitgang van de

biodiversiteit, klimaat en de consequenties hiervan op de effectenverdeling wereldwijd. Het INEK onderschrijft dit, maar mist nog voldoende concretisering van (beleids)plannen om dit daadwerkelijk te bereiken.

Het nemen van de noodzakelijke adaptatie- en mitigatiemaatregelen voor een eerlijke en effectieve transitie is een van de grootste maatschappelijke uitdagingen van deze tijd, en het is van belang dat de bescherming van mensenrechten hierbij het uitgangspunt vormt. Voor nadere vragen of een toelichting kunt u contact laten opnemen met Phoebe Cox, beleidsadviseur, via p.cox@mensenrechten.nl of (030) 888 38 88.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'J' followed by a horizontal line and a small flourish.

Jos Silvis
Interim voorzitter